

Sankt Petersburg Şarkiyat Ekolü ve Arapça El Yazma Arşivleri

*Filistinli Rim'in şabsında
rubumuzun rubu olan tüm
şebit çocuklara itbah olunur!*

Öz: Bu araştırmada iki önemli mevzuya kısaca değinilmiştir. Birinci husus, Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi Doğu Araştırmaları Fakültesi'nin imkânları ile İslami araştırmalardaki potansiyelidir. İkincisi ise, genel olarak St. Petersburg'da bulunan Arapça el yazmalar arşivlerinin kısa tanıtımıdır. Netice olarak St. Petersburg'da farklı ölçeklerde üç arşiv tespit edilmiş olup, detayları araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Araştırmanın sonuç kısmında tespit edilen arşivlerle ilgili yapılabilecek çalışmalar önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: İslami Araştırmalar, St. Petersburg, Doğu Araştırmaları Fakültesi, Arapça El Yazma Arşivleri.

St. Petersburg School of Oriental Studies and Arabic Manuscript Archives

*In memory of the martyred children
who are the souls of our souls
and especially Palestinian Rim!*

Abstract: This research briefly sheds the light on two important issues. The first is the capabilities of the Faculty of Asian and African Studies of Saint Petersburg State University and its potential in Islamic studies. The second is a brief introduction to the archives of Arabic manuscripts in St. Petersburg in general. As a result, three archives of different scales have been identified in St. Petersburg and their details are presented to the attention of researchers. In the conclusion of the research, possible studies regarding the introduced archives are suggested.

Keywords: Islamic Studies, St. Petersburg, Faculty of Asian and African Studies, Arabic Manuscript Archives.

Not: Bu çalışma Erasmus+ Ders Verme Hareketliliği programı kapsamında hazırlanmıştır.

1. Giriş

Sankt Petersburg 1703 yılında I. Petro'nun (1672-1725)¹ emriyle inşa edilen Rus İmparatorluğu'nun Batı dünyasına açılan kapısı mesabesinde olan stratejik önemi haiz bir şehirdir. Yaklaşık iki yüzyıl boyunca İmparatorluğun başkenti olma fonksiyonunu üstlenen St. Petersburg, aynı zamanda Rus bilimi ile medeniyetinin beşiği olan bir kültür başkentidir. Rusya'nın kuzey batısında yer almakta olan St. Petersburg, Moskova'dan sonraki ikinci başkenttir.

Санкт-Петербургский
государственный
университет

SPbU Logosu²

Şehrin kuruluşundan çok geçmeden yine I. Petro'nun fermanıyla 8 Şubat 1724 tarihinde bugünkü Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi'nin (SPbU) temeli atılmıştır. 1821 yılında İmparatorluk Üniversitesi statüsüne layık görülen SPbU'de, Mihayil Vasilyeviç Lomonosov (meşhur doğa bilimci, fizikçi), İvan Petroviç Pavlov (1904 yılında Nobel ödülü alan ilk Rus bilim adamı), Nikolay Nikolayeviç Semenov (Nobel 1956), Lev Davidoviç Landau (Nobel 1962), Aleksandr Mihayloviç Prohorov (Nobel 1964), Dmitri İvanoviç Mendeleev (meşhur kimyager, mucit) vb. birçok önemli Rus bilim adamı yetişmiştir. Bilim ve sanatta Avrupa'nın en önde gelen üniversiteleriyle yarışan SPbU, günümüzde de Rusya Federasyonu'nun gözde üniversitelerinden biri olarak görülmektedir.³

- 1 Şehre isim olan "Sankt Petersburg" tamlaması, literal olarak "Kutsal Petro'nun Şehri" anlamına gelmektedir. Ancak söz konusu adlandırma ile kastedilen, halk arasında yaygın olarak bilindiği gibi şehrin kurucusu olan I. Petro değil, Hz. İsa'nın havarilerinden olan Aziz Petrus'tur.
- 2 Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi (SPbU), "Logolar ve Semboller" (Erişim 31 Temmuz 2023).
- 3 Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi (SPbU), "Tarihçe ve Mezunlar" (Erişim 9 Ekim 2023).

Rus İmparatoru I. Nikolay fermanıyla 1854 yılında, günümüzde SPbU'nun en önemli araştırma alanlarından birini oluşturan Doğu Dilleri Fakültesi kurulmuştur. Daha sonra Doğu Araştırmaları Fakültesi olarak yeniden yapılandırılan fakülte, hâlihazırda Doğu Dünyası'nın dilleri ile dinlerini, tarihi ile kültürünü mercek altına alan dünya çapında önde gelen araştırma merkezlerinden biridir.

Doğu Araştırmaları Fakültesi Logosu⁴

Kökleri Alman oryantalist okuluna kadar uzanan Petersburg Şarkiyat Ekolü'nün kurucu isimleri O. İ. Senkovski, A.K. Kazembek, K.P. Patkanov, İ.N. Berezin, V.P. Vasiliyev, V.V. Radlov, V.V. Bartold, N. Y. Marr, İ.A. Orbeli ve B.B. Piyetrovski'dir.⁵

- 4 Logoda yer alan “Ex Oriente Lux” ifadesi Latince “Işık Doğu'dan Yükselir” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla aynı kökten türeyen “oryantalist” ve “oryantalizm” gibi kavramlar da kelime anlamıyla “doğubilimci” ve “doğubilim” gibi manalara gelmektedir.
- 5 St. Petersburg University Faculty of Asian and African Studies, “History of the Faculty”, (Erişim 29 Temmuz 2023).

SPbU Şarkiyatçı Öğretim Üyeleri ile 1897 Mezunları

Hâlihazırda Kafkasya, Orta Asya, Ortadoğu, Afrika, Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu bölgelerine yönelik araştırmalarını sürdürmekte olan Doğu Araştırmaları Fakültesi'nde Afrika dilleri, Sami dilleri, Türkçe ve lehçeleri, Hint dilleri, Çince ve lehçeleri, hatta Tibet dağındaki bazı kabileler tarafından konuşulan nadir diller de dâhil olmak üzere birçok dil ve kültür araştırılmakta ve aynı zamanda okutulmaktadır. Fakülteye bağlı Vestnik Sankt-Peterburgskogo Universiteta. Vostokovedeniye i Afrikanistika (Вестник Санкт-Петербургского университета. Востоковедение и Африканистика)⁶ adlı uluslararası indekslerde taranan hakemli-bilimsel dergi de yayın faaliyetine devam etmektedir. Fakültenin en derin ve nitelikli alanlarından biri, Arapça ve İslami ilimlere dair ortaya koyduğu araştır-

6 St. Petersburg Üniversitesi Habercisi. Doğu ve Afrika Araştırmaları Dergisi, "Dergi Hakkında", (Erişim 1 Ağustos 2023).

malarıdır. Birincil kaynak olarak Arapça el yazmalarını esas alan şarkiyatçılar İslami ilimlerden spesifik alanlara inerek ayrıntılı çalışmalar da ortaya koyabilmektedir.⁷ Doğu Araştırmaları Fakültesi'nin İslami araştırmalar açısından önemini birkaç noktada özetlemek mümkündür:

1) Fakültenin mezunları hem Sovyet döneminde hem de Sovyet Birliği'nin dağılması ile kurulan Bağımsız Devletler Topluluğu'nda Almatı, Bakü, Taşkent, Bişkek, Aşkabat, Duşanbe gibi başkentlerde ve stratejik önemi haiz büyük şehirlerdeki şarkiyatçılık kürsülerinin kurulmasında fikrî ve fiilî olarak görev almıştır. Özellikle Orta Asya Türk asıllı devletlerinde, bağımsızlık sonrasındaki ilk yıllardan yakın geçmişe kadar İslami eğitim ve İslami araştırmalar, doğrudan veya dolaylı olarak Petersburg ekolünden beslenen şarkiyatçılar tarafından yürütülmüştür. Hatta söz konusu şarkiyatçıların kimisi kendi ülkelerinin Diyanet İşleri Başkanlığı'na tekabül eden görevlerini bile icra etmişlerdir.⁸

2) Doğu Araştırmaları Fakültesi'nde görev yapmakta olan akademisyenler aşağıda kısaca tanıtaçığımız arşivlerin incelenmesi, tasnif edilmesi, kataloglanması, yayınlanması vb. faaliyetlerini üstlenmede ilk sırada gelmektedir. Öğretim üyelerinin büyük bir kısmı eğitim-öğretim faaliyetlerine Doğu Araştırmaları Fakültesi'nde devam ederken, akademik çalışmalarını genellikle söz konusu arşivlerde gerçekleştirmektedirler. Hatta yurtdışından el yazması talebinde bulunduğu, el yazmasının verilir verilmemesi noktasında büyük ölçüde takdir sahibi olan, Doğu Araştırmaları Fakültesi'nin ilgili akademisyenleridir. Zira Doğu Araştırmaları Fakültesi'nin Sankt Petersburg'un kültürel ve tarihi birikimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim hâlihazırda fakültenin dekanlık görevini icra eden P.M. Borisoviç, aynı zamanda dünyanın en büyük ve eski müzelerinden olan Ermitaj Müzesi'nin Baş Yöneticisi pozisyonunda bulunmaktadır.⁹ Aynı şekilde bir yandan fakültede öğretim üyesi iken diğer yandan resmi olarak arşivde görevde bulunan birçok akademisyene rastlamak mümkündür.¹⁰

7 İslam araştırmaları ile ilgili yapılan çalışmalar için bk. SPbU, Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi, “Yayınlar”, (Erişim 11 Ekim 2023).

8 R.B.Süleymenov Şarkiyat Enstitüsü, “Absattar Hacı Derbisali ve Kazak Şarkiyatçılığı”, (Erişim 10 Ekim 2023).

9 St. Petersburg University Faculty of Asian and African Studies, “About FAAS”, (Erişim 10 Ekim 2023).

10 St. Petersburg Institute of Oriental Manuscripts, “Personalia”, (Erişim 10 Ekim).

3) Tarih boyunca dünyaca bilinen Rus bilim adamlarının, sanatkârlarının, düşünürleri ile siyasilere yetişmesine beşiklik eden SPbU, Rus düşüncesi ile dünya görüşünün teşekkülünde önemli bir yere sahiptir. Son iki devlet başkanının da SPbU mezunu olması ayrıca dikkat çekmektedir. Rus bilimi ile düşüncesini tanımlayan, yön veren ve şekillendiren söz konusu kurumun İslami araştırmalar noktasında ortaya koyduğu çalışmalar da önemlidir. Zira Rusların genelde Doğu toplumlarına, özelden İslam dünyasına açılan penceresi ve bakan gözü Doğu Araştırmaları Fakültesi'dir.

Şimdi de St. Petersburg'da bulunan ve Rus oryantalistlerin İslam dünyasını araştırmada temel dayanağını oluşturan Arapça el yazması arşivlerini kısaca tanıyalım:

2. Doğu El Yazmaları Enstitüsü (RAN) Arapça El Yazmalar Arşivi

Doğu El Yazmalar Enstitüsü¹¹ Sankt Petersburg'da bulunan ve Rusya Bilimler Akademisi'ne bağlı olan önemli bir kuruluştur. Enstitüde Arapça, Türkçe, Farsça, Gürcüce, Ermenice, Hintçe, Japonca, Çince ve daha birçok dilde yazılan el yazmaları mevcuttur. Enstitüdeki Arapça el yazmaları arşivinin oluşumu 1818 tarihine kadar dayanmaktadır. Sovyet Birliği'ne bağlı Taşkent, Bakü, Kazan, Tiflis, Mahaçkale, Duşanbe, Semerkand ve Erivan gibi önemli merkezlerden toplanan tüm Arapça el yazmaları arşive getirilmiştir. Gönüllü olarak bağışta bulunan tüccar, seyyah ve devlet adamlarının koleksiyonları da kayda değer bir yekûn tutmaktadır. Elde edilen el yazmalarıyla ilgili farklı zaman dilimlerinde değişik kataloglama çalışmaları yapanların arasında H.D. Fren, B.A. Dorn, V.R. Rozen, K.G. Zaleman, İ.Y. Kraçkovski, V.İ. Belyayev, V.V. Bartold, V. G. Tizengauzen, P.G. Bulgakov, A.B. Halidov vb. isimler yer almaktadır.¹² Dolayısıyla enstitünün Arapça el yazmalarıyla ilgili tek bir çalışma değil, bilimsel makale ve kitap olmak üzere farklı açılardan ortaya konan değişik çalışmaları söz konusudur. Yine de zincirin son halkası konumunda olmasından dolayı A.B. Halidov'un editörlüğünde yapılan katalog¹³ çalışması ilk aşamada

- 11 Rusya Bilimler Akademisi (RAN), "Doğu El Yazmalar Enstitüsü", (Erişim 1 Ağustos 2023).
- 12 Hanâ Yâfi'a Yüsuf Cemil – Amaliya Anatoliyevna Mokruşina, *Описание арабских рукописей (Arapça El Yazmaların Tanıtımı)* (St. Petersburg: SPbU Publishing, 2019), 7-16.
- 13 S.M. Batsiyeva vd., *Арабские рукописи Института Востоковедения. Краткий каталог (Doğu El Yazmalar Enstitüsü'nün Arapça Arşivi: Kısa Katalog Çalışması)*, ed. Anas Bakıyevič Halidov (Moskova: Nauka Yay., 1986).

araştırmacılar için vazgeçilmez bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Enstitüdeki el yazmaları üzerine çalışmak isteyen araştırmacılar, söz konusu kataloğu inceledikten sonra, el yazmasının kopyasını elde etmek için enstitünün sitesinde yer alan fiyat bilgilerini ve kopya talep etme usulünü¹⁴ incelemek suretiyle eserin kopyasına ulaşabilirler.

3. Rusya Milli Kütüphanesi'nin (RNB) Arapça El Yazmalar Arşivi

1805 yılında I. Aleksandr'ın talimatıyla P.P. Dubrovski'nin nezaretinde “El Yazmalar Deposu” olarak kurulan arşiv,¹⁵ sonradan yapılan eklemelerle birlikte temel olarak Zalusski (Polonya), Dubrovski (Fransa) ve Frolova (Rusya) koleksiyonlarından oluşmaktadır. Bunların bir kısmı Arapça el yazmalardır. Günümüz itibariyle 28000 adet Doğu el yazmaları bulunduran arşivin tam olarak ne oranda Arapça el yazmaları kapsadığı bilinmemektedir. Bununla birlikte arşivde yer alan VIII-XI. yüzyıllara ait kûfi stilinde yazılmış Mushaflar veya sahifeler, IX. yüzyıla ait Arap kabilelerinin jenealojisine dair şecere kayıtları, Aristo'nun Metafizik'ine şerh mahiyetinde yazılmış anonim risale, X. yüzyıla ait İbnü'l-Cezzâr'ın ilaçlarla ilgili risalesi, es-Sûlî'nin yapraklarla ilgili kitabı, Mu'tezile'yle ilgili yazılmış bir dizi kitaplar, 37 ayrı harita içeren el-İdrîsî'nin “Coğrafya” adlı kitabı ile İranlı es-Sûfî'nin (v. 1606) astronomiye dair eseri dikkat çekmektedir.¹⁶ El yazmalarına ulaşmak için kütüphanenin e-katalog¹⁷ ve kartlı katalog hizmeti bulunmaktadır. E-katalogla el yazmasının künyesine ulaşılabilir. Bazen künye bilgilerinin yanı sıra el yazmasının fiziki özellikleri ile geçtiği diğer yerlere yapılan atıf bilgileri de bulunabilmektedir. El yazmasını görmek için ya bizzat gidilmeli veya kopyası istenmelidir. Kütüphanenin sitesinde el yazmalarının kullanımını ve siparişi ile ilgili bilgilerle şartlar da bulunmaktadır.¹⁸

- 14 Ayrıntılı bilgi için bk. Institute of Oriental Manuscripts, “The Manuscript Collection Kept at the IOM RAS”, (Erişim 11 Ekim 2023).
- 15 Rusya Milli Kütüphanesi (RNB), “El Yazmalar Birimi”, (Erişim 1 Ağustos 2023).
- 16 Cemil – Mokruşina, *Arapça El Yazmaların Tanıtım*, 16-18.
- 17 Dijital kataloğu incelemek için bk. Rusya Milli Kütüphanesi, “E-Katalog”, (Erişim 11 Ekim 2023).
- 18 El yazmaların kullanım ve siparişiyle ilgili şartname için bk. NLR, The National Library of Russia, “Ordering Manuscripts, Microcopies, Printed Publications, and References”, (Erişim 11 Ekim 2023).

4. SPbU Maksim Gorkiy Kütüphanesi'nin Doğu Araştırmaları Fakültesi Binasında Bulunan Arapça El Yazmalar Arşivi

SPbU'de Doğu dillerine ait el yazmalar arşivi, 1819 yılından itibaren Doğu Dilleri Fakültesi kurulmadan önce oluşmaya başlamıştır. 1855 yılına kadar bireysel çabalarla oluşturulmaya devam eden arşiv, Kazan Üniversitesi ve Odessa Rişel Lisesi'nden transfer edilen 400 cildi aşkın el yazmalarıyla birlikte birkaç katına çıkmıştır. Daha sonra A.K. Kazembek (179 cilt), M.A. et-Tantâvî (156 cilt) ve A.O. Muhlinski'nin (36 cilt) bağışlarıyla sayıca artmaya devam etmiştir. Kütüphanedeki Arapça el yazmalarının sayısı yukarıda bahsettiğimiz iki arşive göre oldukça düşüktür. Bununla birlikte araştırılmayı ve gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen yüzlerce el yazması bulunmaktadır. Kütüphanenin Arapça el yazmalarına yönelik katalog çalışmasıyla ilgilenenlerin arasında İ.Y. Kraçkovski'nin emeği çok büyüktür.¹⁹ Hâlihazırda araştırmacıların başvurabilecekleri en güncel çalışma O.B. Frolova ve T.P. Deryagina tarafından hazırlanan katalogtur.²⁰ Ne yazık ki kütüphanenin dijital kataloğu bulunmamaktadır. Frolova'nın editörlüğünde hazırlanan söz konusu en güncel kaynak bile 1996 yılına ait olunca, sürekli genişlemekte olan bir arşiv için dijital katalogun oluşturulması kaçınılmaz bir hâl almaktadır.

Sonuç

St. Petersburg özellikle Doğu araştırmaları açısından Rusya'nın önemli şehirlerinden biridir. Sovyet döneminde yetişen oryantalistlerin çoğunun St. Petersburg menşeli olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Petersburg şarkiyatçılığını bir ekol olarak

19 Amaliya Anatoliyevna Mokuşina, “Обзор истории собрания и изучения арабских рукописей в Петербурге (St. Petersburg'ta Arapça El Yazma Arşivlerinin Oluşumu ve İncelenmesine Dair Bir Araştırma)”, *Вестник Санкт-Петербургского Университета. Востоковедение и Африканистика* 13/2 (2015), 129-135.

20 Olga Borisovna Frolova – T.P. Deryagina, *Арабские рукописи восточного отдела научной библиотеки Санкт-Петербургского Государственного университета. Краткий каталог (St. Petersburg Devlet Üniversitesi'nin Bilimsel Kütüphanesindeki Arapça El Yazmalara Dair Küçük Katalog)*, ed. Olga Borisovna Frolova, (St. Petersburg: SPbU Pub., 1996). Kütüphanede bulunan Arapça el yazmalarla birlikte diğer Doğu dillerindeki el yazmalar için bk. Vladimir L. Uspensky, *Manuscripts and Woodblock Prints in Asian Languages at the Scientific Library of Saint Petersburg State University*, (St. Petersburg: SPbU Philology Faculty Pub., 2014).

nitelememiz mümkündür. St. Petersburg gerek İslam araştırmaları gerekse Arapça el yazmaları açısından günümüz araştırmacılarına zengin bir birikim ve materyal potansiyeli sunmaktadır. Yukarıda değinilen el yazması arşivleri ile ilgili yapılması gerekenler şunlardır:

1. Mevcut kataloglar özenle gözden geçirilmeli, arşivlere bizzat gidilerek kataloglardaki hatalar düzeltilmeli ve eksiklikler giderilmelidir. Ayrıca katalogların Arapça, İngilizce veya Türkçe gibi yaygın dillere gevrilmesi veya Rusça ibareleri anlamada yardımcı olacak ek rehber çalışması üzerine kafa yorulmalıdır.
2. El yazmalarını dijital ortama aktarmaya ve dijital olarak yeniden kataloglamaya yönelik projeler yapılmalıdır. Zira řu anda St. Petersburg’a bilfiil gidilmeden söz konusu el yazmalarının tamamını görme imknı bulunmamaktadır.
3. El yazmaları üzerinde çalışmak isteyen araştırmacılara yönelik erişim konusu üzerinde gerekli ikili görüşmeler ve çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü hem el yazmalarının ücretli olması hem de St. Petersburg’a ulaşmanın ve orada konaklamanın doğuracağı masraflar, araştırmacılar için ciddi bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

Cemil, Han Yâfi’a Ysuf – Mokruşina, Amaliya Anatoliyevna. *Описание арабских рукописей (Arapça El Yazmaların Tanıtımı)*. St. Petersburg: SPbU Publishing, 2019.

Frolova, Olga Borisovna – Deryagina, T.P. *Арабские рукописи восточного отдела научной библиотеки Санкт-Петербургского Государственного университета. Краткий каталог (St. Petersburg Devlet niversitesi’nin Bilimsel Ktphanesindeki Arapça El Yazmalara Dair Kk Katalog)*. ed. Olga Borisovna Frolova. St. Petersburg: SPbU Pub., 1996.

Institute of Oriental Manuscripts. “The Manuscript Collection Kept at the IOM RAS”. Erişim 11 Ekim 2023. http://www.orientalstudies.ru/eng/index.php?option=com_content&task=view&id=316&Itemid=92

Mokruşina, Amaliya Anatoliyevna. “Обзор истории собрания и изучения арабских рукописей в Петербурге (St. Petersburg’ta Arapça El Yazma Arşivlerinin Oluşumu ve İncelenmesine Dair Bir Araştırma)”. *Вестник Санкт-Петербургского Университета. Востоковедение и Африканистика* 13/2 (2015), 129-135.

NLR, The National Library of Russia. “Ordering Manuscripts, Microcopies, Printed Publications,

- and References”. Erişim 11 Ekim 2023. <https://nlr.ru/eng/RA2359/conditions-use-manuscripts>
- R.B. Süleymenov Şarkiyat Enstitüsü. “Absattar Hacı Derbisali ve Kazak Şarkiyatçılığı”. Erişim 10 Ekim 2023. <https://shygystanu.kz/archives/2813>
- RAN, Rusya Bilimler Akademisi. “Doğu El Yazmalar Enstitüsü”. Erişim 1 Ağustos 2023. <http://www.orientalstudies.ru/>
- RNB, Rusya Milli Kütüphanesi. “El Yazmalar Birimi”. Erişim 1 Ağustos 2023. <https://nlr.ru/manuscripts/RA1527/elektronnyiy-katalog>
- S.M. Batsiyeva. vd. *Арабские рукописи Института Востоковедения. Краткий каталог (Doğu El Yazmalar Enstitüsü'nün Arapça Arşivi: Kısa Katalog Çalışması)*. ed. Anas Bakıyevič Halidov. Moskova: Nauka Yay., 1986. 1. Cildin linki: http://www.orientalstudies.ru/rus/images/pdf/c_khalidov_ed_vol1_1986.pdf 2. Cildin linki: http://www.orientalstudies.ru/rus/images/pdf/c_khalidov_ed_vol2_1986.pdf
- SPbU, Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi. “Logolar ve Semboller”. Erişim 31 Temmuz 2023. <https://pr.spbu.ru/9-simvolika.html>
- SPbU, Sankt Petersburg Devlet Üniversitesi. “Yayınlar”. Erişim 11 Ekim 2023. <https://publishing.spbu.ru/>
- St. Petersburg Institute of Oriental Manuscripts. “Personalialia”. Erişim 10 Ekim. http://www.orientalstudies.ru/eng/index.php?option=com_personalities&Itemid=74
- St. Petersburg University Faculty of Asian and African Studies “About FAAS”. Erişim 10 Ekim 2023. <https://orient.spbu.ru/index.php/en/about-faas/leadership>
- St. Petersburg University Faculty of Asian and African Studies. “History of the Faculty”. Erişim 29 Temmuz 2023. <https://orient.spbu.ru/index.php/en/about-faas/history-of-the-faculty>
- St. Petersburg Üniversitesi Habercisi. Doğu ve Afrika Araştırmaları Dergisi. “Dergi Hakkında”. Erişim 1 Ağustos 2023. <https://aasjournal.spbu.ru/about>
- Uspensky, Vladimir L. *Manuscripts and Woodblock Prints in Asian Languages at the Scientific Library of Saint Petersburg State University*. St. Petersburg: SPbU Philology Faculty, 2014. Uspensky'nin hazırladığı çalışmanın PDF linki: https://orient.spbu.ru/images/knigi/Rukopisi_i_ksilografy_na_vostochnyh_yazikah.pdf